

10. Dani Kongregacije

SESTARA DOMINIKANKI SVETIH ANĐELA ČUVARA
Masna Luka – Blidinje, 22. 23. i 24. rujna 2023.

„ORDO VIRGINUM“

AVE MARIA

Poseban prilog lista *Ave Maria* 3-2023. povodom održavanja
Dana kongregacije sestara dominikanki Svetih Anđela Čuvara.

SADRŽAJ

Uvod	3
Kronološki redoslijed dosadašnjih DK	3
Kratak osvrt na Prve DK	3
Deseti DK – Masna Luka, Blidinje	5
Franjevcii na Kapelaniji Polja	5
Fra Petar Krasić	6
Franjevačka kuća molitve i crkva sv. Ilije	7
Stećci	8
Divojačko groblje	8

PRVI DAN

Fra Josip Vlašić, Pozdrav č. majke	.9
--	----

DRUGI DAN

Propovijed fra Josipa	11
Prvo predavanje fra Josipa: ORDO VIRGINUM	12
Tko je bila Diva Grabovčeva	18
Barzonja	19
Drugo predavanje: RADOST POSVEĆENJA	20

TREĆI DAN

Misa s narodom – propovijed fra Josipa	23
Memorijalno groblje mira	25
Završetak 10. Danâ Kongregacije	27

UVOD

10. DANI KONGREGACIJE 2023.

Nižu se dani, mjeseci i godine. Već je prohujalo deset godina od prvih Danâ Kongregacije, koji se neprekinuto održavaju od 2014. godine.

Ovako su se, kronološkim redom, nizali Dani Kongregacije.

2014. PRVI DANI od 7. do 9. listopada, u Šibeniku, (fr. Iko Mateljan OP), tema: RADUJTE SE – Rallegrati.

2015. DRUGI DANI od 16. do 18. listopada, opet u Šibeniku, uz predstavljanje Armandove knjige *Dominikanke u Šibeniku*. Predavači: fra Ivan Bradařić ofm, č. m. Katarina Maglica, Ivan Armanda, biskup Ante Ivas, Ante Jurić-Gverić, s. Ana Begić

2016. TREĆI DANI od 15. do 16. listopada, u Mukinjama (fr. Anto Gavrić OP) Tema: MILOSRĐE SV. O. DOMINIKA

2017. ČETVRTI DANI od 13. 15. listopada, u Mukinjama, (vlč. Milan Dančuo) Tema: SAMOĆA I ZAJEDNIŠTVO

2018. PETI DANI od 12. do 14. listopada, u Buškom blatu, (o. Jakov Mamić OCD), tema: SESTRINSKI ŽIVOT U ZAJEDNICI

2019. ŠESTI DANI od 27. do 29. rujna, u Korčuli (s. Natalija Cindrić, s. Ivana Pavla Novina), tema: I MOLIM TI SE BOŽE ...

2020. SEDMI DANI od 16. do 18. listopada, u Zagrebu. Tema: POMIRENJE I OPRAŠTANJE“ (s. Mirjam Peričić, s. Manes Puškarić)

2021. OSMI DANI od 15. do 17. listopada, u Novogradu na Dobri. Tema: DAR VJERNOSTI – RADOST USTRAJNOSTI (s. Blaženka Rudić, fr. Domagoj Polanščak, OP)

2022. DEVETI DANI od 28. do 30 listopada, u Kotaru. Tema: ZOV BL. OZANE (biskup Ivan Štironja)

2023. DESETI DANI od 22. do 24. rujna, u Masnoj Luci – Blidinje (BiH), tema: ORDO VIRGINUM, (fra Josip Vlašić ofm)

Kratak osvrt na PRVE Dane kongregacije

Prvi Dani Kongregacije održani su u Šibeniku od 7. do 9. listopada 2014. godine, na blagdan Svih Svetih Reda.

Prisjetimo se ukratko tih prvih početaka, koja je bila nakana, kakav odaziv i kakav sadržaj.

U posebnom prilogu AM 3/2014., opisani su svi detalji koji su pretvodili Danima Kongregacije. Tako, između ostalog piše:

„Na sjednici Vrhovnog vijeća, na čelu s č. majkom Katarinom Maglicu, održanog u Samostanu sv. Martina u Splitu 7. prosinca 2013., odlučeno je da se organiziraju

Dani Kongregacije.“ Ostvarenje te odluke bilo je već sljedeće, 2014. godine, od 7. do 9. studenoga i to u Šibeniku, u prostorijama Katoličke osnovne škole.

Okupilo se četrdesetak sestara iz svih naših kuća i zajednica. Organizaciju susreta preuzeila je s. Jakica Vuco, tadašnja priora šibenskog samostana. Voditelj susreta je bio o. Iko Mateljan, a skupu se, na samom početku pridružio i šibenski biskup mons. Ante Ivas.

Dobrodošlicu svim sudionicima zaželjela je priora s. Jakica: „Drago mi je da smo se okupili u

Šibeniku, u gradu u kojem je lijepa priča o Kongregaciji sestara dominikanki započeta. ... Neka nam ovi dani u Šibeniku budu što ugodniji i učinkovitiji.“

Potom se nazočnima obratila vrhovna poglavarica s. Katarina Maglica koja je između ostalog rekla: „Ovo je naš prvi pokušaj proslave Dana Kongregacije. ... nadam se da će nam ovi dani produbiti zajedništvo, rasplamsati nadu, pokazati nam gdje smo mi kao pojedinci i kao zajednica u ovom vremenu i da ćemo se u svoje zajednice vratiti obogaćene ljepotom

sustolništva u liturgiji i bogatim stolovima koje nam Božja Providnost svakodnevno priprema.

Zahvalna sam Bogu što ste se odazvale, uvjerena da svi osjećamo potrebu blizine, razmjene misli, zajedničkog planiranja. ... Dobro je razmišljati o simbolici mjesta gdje se sastajemo: nisu li ovdje korjeni naše današnje Kongregacije?! Korjeni ili izvori, nazvali ih mi kako želimo, važni su u našem hodu prema naprijed. Kad nam je teško, kad se gubimo u šumi ideja, potreba i izazova, dobro se vratiti na mjesto djetinjstva. Nakalamiti se na stare korijene, napiti se iz nezamućenog izvora i krenuti naprijed čistijega pogleda i sigurnijega koraka.

Iskoristimo, sestre, ove dane, opustimo se, družimo se i dajmo svoj doprinos da sve uspije: molitva, razgovor, radosni ugođaj popraćen smijehom i dosjetkama, ispunjen pitanjima i odgovorima.“

Šibenski biskup, Ante Milas

Pozdrav je sestrama uputio i šibenski biskup mons. Ante Ivas. On je najprije izrazio radost što su sestre izabrale Šibenik za ovaj susret i podržao ga svim srcem.

Potom je, između ostaloga istaknuo važnost zajedničkih susreta, posebno u duhovnom staležu.

„Drage sestre, kako se radujem što ste ovdje u našem gradu. Radujem se najprije zato što ćete ovde biti zajedno, **za-jedno**. U zadnje vrijeme, kako se približava

kraj moga biskupskog služenja, aktivnoga, sve više osjećam kako je našoj Crkvi i svima nama najpotrebnije zajedništvo. ... Sviđa mi se ta hrvatska riječ, ZA-JEDNO. Dakle, biti jedan ZA drugoga. Ne možeš biti sam. ... Biskup se također osvrnuo na povjesne činjenice koje govore o dominikanskoj nazočnosti u Šibeniku, te s nostalgijom izrazio tugu što više nema dominikanaca u Šibeniku.“

Voditelj ovih prvih Danâ kongregacije bio je o. Iko Mateljan OP.

On se u svojoj propovijedi, 8. studenoga 2014., spomenuo Dušnog dana ili spomendana naše preminule braće i sestara Reda. S tim u svezi je rekao: „Nitko od nas nema pogled preko granica smrti, ali imamo vjeru, nadu i ljubav prema sestrama i braći koji su prije nas prolazili ovom zemljom s povjerenjem u Boga koji je gospodar i života i smrti. Vjerujemo da su njihove duše upisane ne samo u dlan Božje ruke – nego i u bitak samoga Vječnoga Boga. ... „

U prvom predavanju o. Iko se usredotočio na Papinu okružnicu za Godinu posvećenog života, **Radujte se**. ... „Riječ radost označava osjećaj Božje prisutnosti... Kad duša dođe do toga da se odrekne svih svojih zahtjeva, onda možemo govoriti o onoj istinskoj radosti u Bogu, o miru u Bogu, o počinku u Bogu – rekao je između ostaloga o. Iko. Potom

se zaustavio na pitanjima koja postavlja Papa u toj svojoj okružnici: „Gdje se rađa radost? On čak daje i odgovor: *Zagledaj se u dubinu svoga srca, pogledaj u dubinu samoga sebe i zapitaj se: imaš li srce koje želi nešto veliko ili srce uspavano stvarima?*“

Zanimljivo je da je o radosti zbog Božje blizine govorio i fra Josip Vlašić na **desetim** Danima Kongregacije.

ZLARIN – posjet rodnoj kući o. A. M. Miškova

U programu prvih Dana kongregacije bio je i posjet Zlarinu, malom otoku u blizini Šibenika, rodnom mjestu poznatih hrvatskih pjesnika i znanstvenika. Među ostalima, na tom je otoku rođen i o. Andeo Marija Miškov (28. 11. 1848. u Zlarinu – 5. 08. 1922. u Korčuli), utemeljitelj Kongregacije Sestara dominikanki Svetih Anđela Čuvara. Tom su prigodom sestre posjetile njegovu rodnu kuću.

DESETI DANI KONGREGACIJE

MASNA LUKA, BLIDINJE, BIH

od 22. do 24. rujna 2023.

Za ovogodišnje Dane Kongregacije Vrhovno je vijeće izabralo mjesto gdje se odmara duša i tijelo: – MASNA LUKA – BLIDINJE! Već sam pogled na nepregledne planine pobuđuje znatitelju što se krije na ovom brdu, iza ove planine. Pa evo nekih, barem kratkih odgovora.

Park Prirode Blidinje je jedno od najljepših prirodnih cjelina na području Bosne i Hercegovine. Nalazi se na samo sat i pol vožnje od jadranske obale. Prostire se na području od 358 km² na podnožju planina Čvrsnice i Vrana. Predstavlja savršeno mjesto za odmor, relaksaciju na svježem planinskom zraku, te zbog jedinstvenih geomorfoloških osobina, bogatstva flore i faune.

Od Mostara park je udaljen 76 km, od Sarajeva 101, od Splita 160, od Tuzle 200, od Dubrovnika 230 km.

Naziv Polja, jednom riječju obuhvaća planinske visoravni oko Blidinjskog jezera i na planinama ponad Duvanjskog polja (*fratar i planina str. 16*). Stoljećima su Polja bila prostor za ispašu brojnih i velikih stada ovaca, krava, volova i konja. Za to postoje svjedočanstva prirodnog položaja Polja, s nepreglednim pašnjacima i samo dijelom obradivim površinama zemlje. Za katoličko su se pučanstvo na Poljima brinuli franjevci. Jedan je od njih redovito boravio s pastirima na Poljima za vrijeme sezone.

Planinske ljepotice Vran i Čvrsnica u svojim njedrima na 1200 metara nadmorske visine imaju jednu predivnu plodnu dolinu – Blidinje. Bogatstvo krajolika i velika raznolikost bilja, od mediteranskog do visokoplaninskih vrsta, među kojima je i veliki broj endema, čine ovo područje posebnim ekološkim rezervatom. Središnjim dijelom Parka prirode Blidinje dominira Dugo polje, s Blidinjskim jezerom, geomorfološki spomenik prirode po kojem je Park prirode Blidinje dobio ime. Samo jezero nadvisuje more za 1184 metra. Površina jezera je od 2,5 do 6 km² uz relativno malu dubinu od jednog metra do maksimalnih četiri metra. S Borićevcem čini najveći kompleks bjelokorog **bora munike**.

Franjevci na Kapelani Polja

Pastoralna skrb franjevačke provincije seže duboko u prošlost, a odnosi se i na Kapelaniju Polja koja se prostorno poklapa s Parkom prirode Blidinje.

Mnogi povijesni izvori bilježe kako su franjevci stoljećima boravili u Poljima (Masna Luka) kao kapelani, kojima je bio zadatak duhovno se brinuti za hercegovačke stočare. „Svake je, naime, godine, za vrijeme ljetne sezone, po jedan svećenik franjevac bio određen da provede sa stočarima na Poljima, kako ne bi bili lišeni duhovne skrbi tijekom višemjesečnog boravka daleko od svojih stalnih naselja.“ – piše Robert Jolić u uvodnom dijelu monografije *Fratar i Planina (fratar i planina, str. 13)*. Od samostalnog

djelovanja Hercegovačke franjevačke provincije ova je skrb redovita. Uz pastoralnu, franjevci su puku pružali i druge oblike pomoći: socijalnu, edukativnu i zdravstvenu. (isto, str. 502).

Oko 1930. franjevci su u Masnoj Luci sagradili svoju kuću, no, nju su već 1942 spalili četnici. Počevši od 80-tih godina 20. stoljeća franjevci su opet na Poljima u svojoj vlastitoj kući. S njima počinje i nagli povratak pučanstva u Polja, ali ne više toliko pastira, nego puno više bezbrojne rijeke turista i ljubitelja prirode.

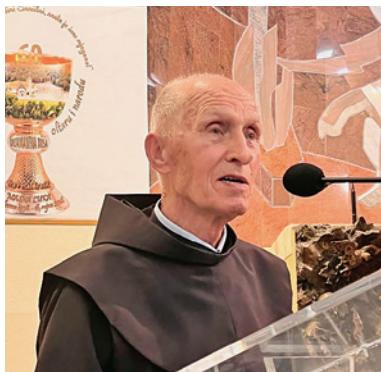
Prostori Blidinja i okolnih planina, šume, pećine i nepristupačni klanci pružali su utočište i onima koji su zbog kakva razloga bili prisiljeni skrivati se. Najpoznatiji hrvatski hajduk Mijat Tomić skrivaо se i djelovao ponajviše upravo na tim prostorima. Tu je utočište pokušala pronaći i svjetla ljepotica i mučenica Diva Grabovčeva iz Rame.

Mnogi „vikendaši“ dolaze bez ambicija za osvajanjem vrhova ili životinjskih trofeja, nego im je krajnji cilj ostvariti duhovni odnos s prirodom, s njezinom ljepotom. (isto, str. 493).

Fra Petar Krasić

Park prirode Blidinje utemeljen je 1995. godine s ciljem sustavnog očuvanja i promicanja prirodnih i kulturnih vrijednosti. (fratar i planina, str. 489). Najveću zaslugu za to ima fra Petar Krasić, franjevac. Fra Petar Krasić rođen je 2. kolovoza 1935. godine u Čitluku. Doživotne zavjete položio je 29. listopada 1957. godine, a za svećenika je zaređen 29. srpnja 1958. godine.

„Ovo je prostor srca i ljubavi naših ljudi koji su stoljećima imali ovdje kruh i meso. – kaže

fra Petar i nastavlja. – Groblja su se jedva mogla pronaći. Bila su neprepoznatljiva, a šest ih je na području kapelaniće svetog Ilike Proroka. Naravno, crkve nije bilo nikakve, kao ni kapelice. Najprije sam podigao groblja i napravio četiri kapelice na četiri groblja, a na druga dva groblja dvije male crkve.“ U Kočerinu je, 1980. podigao veliku crkvu. Na njezinu pročelju njegovom je zaslugom napravljen jedan od najvećih mozaika sv. Franje na svijetu, a crkva je bila proglašena najljepšom novom crkvom u bivšoj državi. „Potom sam napravio kuću – kaže fra Petar dodajući kako je nakon svega izgradio muzej, galeriju, te Franjevačku kuću molitve za duhovne obnove koja ima 48 soba. Crkvu sv. Ilike Proroka završio je 2005. godine.“

Već je odavno postao poznat kao graditelj crkava – gradnja crkve u Masnoj Luci i uz nju likovne galerije, velikog garažnog prostora, više pomoćnih prostorija, proširenje i uređenje dvorišta. Fra Petar je najzaslužniji što je Blidinje postalo park prirode, tako tvrde i mještani.

– **Park prirode Blidinje je moje dijete.** Tu je i izgradnja župne crkve (36 x 18 m) u Kočerinu u spomen proslave 13 stoljeća kršćanstva u Hrvata. Crkva je ušla u literaturu posebno uspjele

sakralne arhitekture. Na pročelju zvonika je 23 m visok lik sv. Franje u tehnici mozaika, djelo poznatog hrvatskog kipara Ante Starčevića i moje malenkosti“ – objašnjava fra Petar.

Cijeli kompleks Masne Luke već nekoliko godina čuva **tornjak Šaro**. Nekad je fra Petar imao i 10-ak tornjaka. „Kad sam video da su na izumiranju, onda sam morao raditi na njima kako bih ih sačuval jer su oni kulturna baština moga naroda.“ Kao kulturna baština hrvatskog naroda, fra Petrovi tornjaci, majka i sin, našli su se i na poštanskoj marki 2007. godine.

Fra Petar je ujedno i jedan od osnivača Lovačkog i Kinološkog saveza BiH, međunarodni je kinološki sudac te jedan od rijetkih sudaca za sve pasmine pasa svijeta.

Danas je Petrovo zdravlje poprilično „načeto“, ali unatoč tome još je pun poleta, i u Masnoj Luci i na Blidinju ima još puno planova!

Masna Luka je naseljeno mjesto u općini Posušje, Federacija Bosne i Hercegovine, nastalo 2005. godine izdvajanjem iz naseljenog mjesta Bare • Batin • Broćanac • Čitluk • Gradac • Konjsko • Masna Luka • Osoje • Podbila • Poklečani • Posušje • Rastovača • Sutina • Trbistovo • Vinjani • Vir • Vrpolje • Vučipolje • Zagorje • Zavelim.

Masna Luka je dobila ime po drežničkom vojvodi koji se zvao Mastan. Izvorno je u početku bila Mastanova Luka. U srednjem vijeku pašnjaci su u Poljima bili u vlasništvu bosansko-humskih plemića, od kojih se posebno spominju drežnički vojvoda Mastan (sredina 14. stoljeća) i braća Radićevići (isto, str. 16). Njegovo je sjedište bilo u Drežnici, u blizini spomenutog natpisa, pisanoga bosančicom i uklesanoga u jednu

kamenu liticu. Njegovi su posjedi, međutim, bili na području Polja, jer je osobito Dugo polje oduvijek bilo čvrsto vezano sa dolinom Drežnicom i ostalim naseljima te doline. Najplodniji dio Dugoga polja upravo je Masna Luka (izvorno Mastanova Luka), nekoć vlasništvo vojvode Mastana i njegovih sinova. Danas se tu nalazi franjevačka kuća i crkva.

Franjevačka kuća molitve i crkva sv. Ilike u Masnoj Luci

Na 1204 metra nadmorske visine, u podnožju Čvrsnice, okružena smaragdnom netaknutom crnogoričnom šumom, smjestila se Samostalna kapelanijska kuća sv. Ilike u Masnoj Luci – Polja sv. Ilike Proroka, dar prirode, ali i djelo fra Petra Krasića. U prekrasnom ambijentu prekrasna građevina koja se uklapa u ambijent, reklo bi se, netaknute prirode, unatoč tomu što tu već desetljećima rade i ljudi i bageri. Sve je to počelo osamdesetih godina prošlog stoljeća dolaskom fra Petra Krasića.

Radi se o prostoru od oko 2000 kvadrata, a koji se sastoji od kapelice, 48 soba, 56 ležajeva, kuhinje,

blagovaonice za 60 osoba, dvije tehnički odlično opremljene dvorane za predavanja na duhovnim vježbama, znanstvenim i stručnim skupovima, od kojih veća ima 60, a manja 40 sjedećih mjesta. No prekrasna crkva uronjena u piteresku planinsku pozadinu, suživljena s nevjerljivom ljepotom prirode, zelenila, svježine koji je okružuju najveće je blago ovoga prostora. To je oaza mira i tišine, u kojoj se sluša, osluškuje, osjeća, doživljava, promišlja i moli. Dosađašnja iskustva s duhovnih vježbi, sudeći prema komentarima

sudionika, mogu biti ocijenjena kao izrazito pozitivna. Ljude ovo mjestu privlači upravo netaknuta ljepota prirode i crkva izniknula usred te zelene rapsodije, poput jedinstvenoga bisera sakralne arhitekture. Već su dosad dva nadbiskupa i dva biskupa sa svojim svećenicima, kao i više redovničkih poglavara, sudjelovali na duhovnim vježbama. „Nema boljeg mesta za tu namjeru“, izjavio je bivši general franjevačkog reda Carballo, prilikom posjete franjevačkoj kući. (*fratar i planina*, str. 401-402).

Crkva sv. Ilike u Masnoj Luci je sa zvonikom, po mišljenju eminentnih arhitekata i umjetnika, savršeno uklopljena u prostor i u svim elementima poseban dogadjaj arhitekture i umjetnosti. Od njezina zavrešta posjetilo ju je više stotina tisuća ljudi sa svih strana svijeta. Iskazivali su jednodušno mišljenje o njezinoj ljepoti.

Crkva je redovito puna, osobito se ljeti ne može čak ni pronaći slobodno mjesto jer Masnu Luku i svetu misu u toj crkvi po hode Hercegovci, duvanjski kraj, Hrvati iz Hrvatske i inozemstva. 5. kolovoza je poseban dan u Masnoj Luci – proslava Dana Gospe Snježne na Barzonji, kada se skupi oko 2000 vjernika, a na polnoću svake godine dođe i preko 800 vjernika, nakon čega uslijedi i prigodan domjenak. (isto, str. 401-402).

STEĆCI na Blidinju (fratar i planina str. 164.)

Na području Parka prirode Blidinje, na dvije velike nekropole i još nekoliko različitih lokacija, nalaze se kameni spavači srednjovjekovlja – kršćanski nadgrobni spomenici iz razdoblja od 12.

– 14. stoljeća – stećci, koji svojom ljepotom i poviješću prkose zubu vremena i svjedoče o nekim drugim minulim stoljećima.

U okolini Blidinjskog jezera nalazi se šest nekropola stećaka. Te nekropole spadaju među najlepša nalazišta stećaka uopće te, iako na njima nema previše stećaka (tek oko 315), ipak su po kvaliteti izrade i po broju ukrasa daleko nadmašili sve okolne nekropole. Stećci su u dobrom stanju, i jedna su od najvažnijih kulturnih znamenitosti u Parku prirode Blidinje.

Nekropola Dugopolje nalazi se na listi 30 srednjovjekovnih nekropola stećaka koje su 2016. godine proglaštene Svjetskom baštinom UNESCO-a. Prostiru se na području općine Jablanica, na putu prema Kedžari. Nekropola se sastoji od 150 stećaka, od kojih su veći broj ploče i sanduci, a jedan dio stećaka je i ukrašen.

Sve to nedvojbeno potvrđuje da je ovaj kraj u predtursko vrijeme bio vrlo dobro nastanjen i to kako trajnim žiteljima, tako i onim povremenim, uglavnom plemićima, koji su na polja dolazili u obilazak svojih imanja te u lov i na odmor. Većina ukrašenih stećaka u svakom slučaju pripada veoma

bogatom sloju ljudi, koji nisu žaličili novca ni truda za ukrašavanje svojega vječnog doma. Jedan od takvih svakako je bio i drežnički vojvoda Mastan, po kome je i Masna Luka dobila ime (izvorno je naime bila Mastanova Luka). Budući da je Mastan živio u drugoj polovici 14. stoljeća, time možemo datirati i stećke na Blidinjama.

DIVOJAČKO GROBLJE

Ovo lijepo groblje Polja nalazi se u gornjim Barama uz put koji vodi prema vrhu Čvrsnice Pločno. Na ovom se groblju u vrijeme boravka kapelana Polja rekne najviše svetih misa. Zadnja sveta misa slavi se na Poljima u tekućoj godini, krajem rujna. Groblje se zove Divojačko.

Predaja veli da je ime dobilo po djevojci koja je na sijelu rekla da se ne boji usred noći doći na groblje i u njemu zabiti kudjelu u zemlju. Oklada je pala. Djevojka je otisla u mrklu noć a sijelo ju je čekalo. Kad se nije vratila, svi su bili zabrinuti. Čekali su je, ali se nitko nije usudio tražiti je. Čim je pukla zora pohrlili su kao bez duše putom prema groblju. Našli su je mrtvu na samom ulazu u groblje. Ona je kroz svoju pregaču zabila kudjelu u zemlju, i kad je htjela poći kući, nije mogla. Nešto ju je vuklo za pregaču. Mislila da je to netko od mrtvih, od straha joj je puklo srce. Našli su je s kudjeljom zabijenom u zemlju kroz njezinu pregaču. Vele da otada ovo groblje na Barama nosi ime Divojačko. Po uspomeni na ovu nesretnu mladu djevojku (fratar i planina, str. 337).

Na Barama uvijek ima djevojaka i djece. Divojačko groblje na Barama ima lijepi kameni zid i malu kapelicu, obloženu kamnjem (isto, str. 340).

PRVI DAN

U MASNOJ LUCI
petak, 22. rujna 2023.

ORDO VIRGINUM

Nakon spomenutih prvih Dana kongregacije, nastavljen je neprekiniti niz ovih susreta. Stigosmo već na **Desete Dane kongregacije** koji su održani u Masnoj Luci, u BiH. Opis i kratke povijesne datosti toga mjeseca vidi gore.

Središnja tema ovih desetih Danâ Kongregacije bila je ***Ordo virginum***. To je, naime, naslov dokumenta Kongregacije za posvećeni život, a preveden je i na hrvatski jezik. Voditelj susreta i predavač bio je fra Josip Vlašić, franjevac.

FRA JOSIP VLAŠIĆ, OFM, član Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja BDM, trenutno voditelj centra ***Franjevačka kuća molitve u Masnoj Luci, u Hercegovini***.

Roden 1978. u Sovićima (BiH). Član je Hercegovačke franjevačke provincije. Za svećenika je zaređen 2007. Od tada je bio na službi u raznim samostanskim i župnim zajednicama. Kad je, od 2016. do 2021. djelovao u Pazinu, pokrenuo je e-Duhovne vježbe. U Masnoj Luci na Blidinju, u samostalnoj kapelaniji sv. Ilike Proroka, voditelj je Franjevačke kuće molitve, u koju neprestano navraćaju kako slučajni prolaznici – turisti, planinari, tako i namjerni posjetitelji željni mira, tišine, duhovne obnove – Božje blizine.

Fra Josip se voli definirati kao **bogotražitelj**. Voli psalme, osobito Ps 27 i onaj dio: „Lice tvoje, Gospodine, ja tražim!“ (r. 8). I sam sebe pita: „Jesam li Ga našao? Jesam i nisam. Tražim. I dopuštam mu da me nađe. Hodočasnik sam života. Na putu sam. I volim Mariju. Ona je učiteljica moje vjere i čuvarica mojih koraka na Putu.“

Č. MAJKA POZDRAVLJA SVE SESTRE

Na početku, prvoga dana susreta, nakon što su se sestre smjestile i večerale, č. majka Jakica je pozdravila sve sestre i istaknula važnost sestrinskog druženja.

Drage sestre,

Radujem se što smo se nakon godinu dana ponovno sastale. Vjerujem da će ova tri dana proći u istinskom, iskrenom zajedništvu i radosti. Vjerujem da je svaka od nas došla u namjeri da se susretne

s drugima, da podijeli svoja iskustva, da otvoreno izrekne neke ideje ili ponudi prijedloge kako bismo već danas, sutra i ubuduće ustrajno i zauzeto živjeli život u „izobilju“ uzdarja i ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Sigurna sam da će nam i susreti sa fratrima u ovoj Bogom danoj ljepoti parka prirode „Blidinje“ biti na osvježenje, produhovljene, osnaživanje i punjenje baterija. Vjerujem da će njihova vedra

i topla srca izazvati u nama želju za radikalnijim i odlučnijim nasleđovanjem Krista u svakodnevnim situacijama života. Da će jednostavnost i pristupačnost koju baštine od svoga utemeljitelja svetoga Franje i nama biti poticaj i poziv na nasljeđovanje kako bi na kraju života bili u krugu dionika kraljevstva Božjega.

Želim svakoj sestri koja je došla, od najslabije do najjače, zahvaliti i poželjeti ugodne sate, dane i noći.

Želim vam ustrajno i zauzeto sudjelovanje u svim točkama Dana Kongregacije.

Kao što ste vidjeli u programu, nismo stavile zajednički susret u kojem bi napravile rezime. Razlog je tehničke naravi, naime, da raspored ne bude pretrpan nije takav oblik susreta bilo moguće staviti u subotu, ni u nedjelju jer je u 10

sati sveta misa koja se redovito slavi u ovom centru. No, to niješnu od nas ne treba priječiti ako ima kakav prijedlog, komentar, sugestiju, zamjerku, pitanje, da u slobodi i sestrinskoj ljubavi pronađe zgodan trenutak i na takav način dadne svoj doprinos boljem i osmišljenijem organiziranju Dana Kongregacije.

Na kraju još jednom svima želim dobrodošlicu, molim Gospodara blagoslov nad svaku sestru i na svaki pojedinačni i zajednički susret kroz ova tri dana.

➤ *Slijedila je zajednička Povećernja, osobna molitva i počinak.*

DRUGI DAN

U MASNOJ LUCI
subota, 23. rujna 2023.

Drugi dan boravka u Masnoj Luci bio je osobito bogat događajima, iskustvima i sadržajima. Odličnu atmosferu i bogatstvo sadržaja djelomično je zasjenila kiša i hladnoća kojoj se nismo baš u tolikoj mjeri nadale. No unatoč svemu, nije izostavljen niti jedan detalj, zahvaljujući organizatorima, na čelu s č. majkom, a, osobito fra Josipu koji je izvrsnom ponudom sadržaja uspio animirati i zainteresirati sve nazočne. Toga je, dakle dana, osim jutarnje molitve i svete mise, bio posjet znamenitim mjestima kao što je grob Dive Grabovčeve, posjet memorijalnom groblju gdje su veoma upečatljivo obilježene sve žrtve zločina nad Hrvatima, prije, za vrijeme i nakon Drugog svjetskog rata. Zatim posjet crkvici Gospe Snježne, u kojoj je fra Josip održao drugo predavanje.

No, krenimo redom.

U subotu 23. rujna dan je započeo jutarnjom molitvom i svetom misom koju je predstavio fra Josip Vlašić. U svojoj se propovijedi usredotočio na Lukino evanđelje (Lk 5, 4-11) koje se odnosilo na prokušano iskustvo Petrove vještine ribarenja. Petar je majstor u svojoj struci, znade vrlo dobro kako i kada se riba lovi. Međutim, na Isusovu riječ on dopušta da u svoje iskustvo unese nešto novo, da se odrekne svoga uhodana, naučena iskustva ribarenja, odriče se svoje volje – da ne mora biti sve po njegovu. I, događa se preobrazba, vidljiva i nevidljiva. Petar će od sada u svoj uhodani svakodnevni ritam

života i djelovanja unijeti Isusovu riječ, koja se do tada protivila njegovu iskustvu: baci mrežu.... Tim poniznim stavom postaje ribar ljudi jer je povjeravao da je Isusova riječ daleko moćnija od njegova iskustvenog, ribarskog umijeća. S tim u svezi propovjednik je rekao:

Propovijed fra Josipa Vlašića

U ovom evanđelju ima toliko lijepih detalja, milosnih detalja koje možemo razmatrati, koje možemo povezivati sa svojim životom. Jedan osobito važan detalj, koji izgleda nevažan, je naša svakodnevica, običnost našeg života, što se rijetko mijenja. To su naši poslovi, svakodnevni odnosi, naši svakodnevni mali izazovi. U Petrovu iskustvu to je bilo važno. On je radio svoje obične poslove. Njegove ruke su bile uprljane kućnim poslovima. Zajedno sa svojim drugovima, s bratom, on inspirira mreže. On se bavi onim čime se

uvijek bavio. Ribarstvo je njegov kruh svagdašnji, njegova jutra, noći, večeri. I u takvu ambijentu, njegovoj redovitoj svakodnevici, susreće Gospodina. I tu se događa čudo, čudo preobrazbe. Čežnja Petra srca bile su mreže, i sada, nakon susreta s Isusom, on odjednom prestane brinuti o punim ili praznim mrežama. To ga više ne zanima, nije mu više prioritet. On ostavlja mreže i ide za Gospodinom. Odjednom te njegove dosadašnje svakodnevne brige nisu važne više.

Mi često u svom životu – nastavio je propovjednik – znamo doći u fazu kad tražimo da se dogodi nešto posebno. Možda se umorimo od života, a možda, već s nekakvim stažom u redovništvu, kršćanstvu, jednostavno očekujemo da se dogodi neko osvježenje, da nam se Bog nekako drugačije objavi, da .... Ali to se najčešće ne dogodi kako mi to želimo i zamisljamo, nego na drugačiji način,

kad se i najmanje nadamo. Kao što je Andeo Gabrijel susreo Mariju u običnosti njezina života, i naša je svakodnevica mjesto gdje nam se objavljuje Bog – upravo tu, kada se bavim običnim poslovima, kada živim sa običnim ljudima, kada su moja jutra i moje noći obične, tu me traži Bog i tu me Bog pronalazi. Moja svakodnevica, dakle, ma kako obična bila, ona je prije svega mjesto gdje mi se objavljuje Bog. Zato je naša svakodnevica sveta. Ona je puna Boga. Što je to čini svetom? To je stvarnost Božje prisutnosti. Sveta Terezija Avilska je govorila da je Bog među tavama i loncima. (Ja zavidim našim kuharicama – dodao je fra Josip – koje rade po cijele dane, ujutro od šest do deset navečer. One se stvarno cijeli dan druže s Bogom). Prisutnost Boga našu svakodnevnicu čini svetom. Ali ima i nešto našeg što tu

svakodneviciu čini svetom, a to je naša čežnja, naša želja da živim s Bogom, da ga vidim, da ga slušam, da budem njegov. Pjesnik Branko Šimić u svojoj lijepoj, mističnoj pjesmi kaže:

*Ne traži Boga mišlju; u praznini u kojoj se miso, tamna sjenka, gubi
Uza te Bog je, uvijek u blizini
U stvarima oko tebe, u zvuku i
muku*

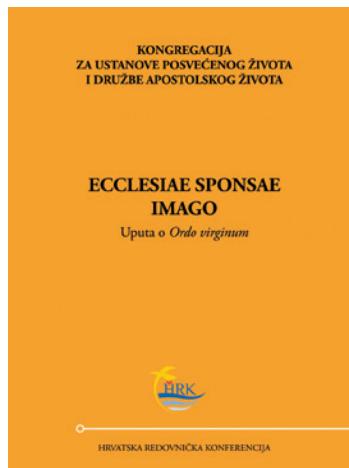
Molimo Gospodina da nam dade milost te čežnje, da čeznemo biti s Gospodinom, tu u svojoj svakodnevici i da ga tu osjećamo, da ga tu gledamo. Molimo ga da otvori oči našega srca da ga prepoznamo i onda kada su naše ruke uprljane svakakvim, običnim poslovima. – zaključio je ovu misao fra Josip i nastavio.

Još je jedan detalj važan: Petar priča Isusu o svojim frustracijama – to smo slušali u nedjelju

kad je govorio o svojoj muci sa oprštanjem. Petar priča Isusu o svojim praznim mrežama: „Svi smo se noć trudili i ništa ne ulovivimo ...“ On priča o uzaludnom poslu, nema smisla, gotovo je, frustriran sam. A Isusu mu kaže: *ajde, ponovno baci mreže*. To je svetost naše svakodnevice – frustracije. One su dio našega hoda, dio našega odnosa s Bogom, našeg suživota, odnosa s drugima. I te frustracije postaju mjesto gdje se objavljuje Bog. Kada? Onda kada te frustracije rasprostrem pred Bogom, pred Isusom i kad mu pričam o osjećajima svoje uzaludnosti, o svojim mukama koje se tiču mene, mojih nutarnjih procesa. Petar nas uči da se u svakom trenutku može objaviti Bog, da ga tu mogu susresti. I uči nas da o svojim frustracijama razgovaramo s Isusom. – zaključio je fra Josip svoju propovijed.

PRVO PREDAVANJE u subotu 23. listopada 2023.

ECCLESIAE SPONSAE IMAGO – ORDO VIRGINUM

Molitva fra Josipa na početku predavanja: Gospodine, budi s nama, vodi nas. Ti si obećao Duha Svetoga svojim apostolima, učenicima, rekao si im da će ih Duh Sveti uvoditi u Istинu, da će ih jačati, ohrabrivati i ti si to učinio i ti to Gospodine trajno činiš, trajno daješ Duha Svetoga koji čini divne stvari u tvojoj Crkvi i u ovom svijetu. Mi ti se stavljamo na raspolaganje i molimo te da tvoj Duh Sveti vodi nas u ovim danima, u ovim trenucima, da nas tvoj Duh Sveti uvodi u Istinu, istinu o Bogu, istinu o Kraljevstvu nebeskom, istinu o nama, istinu o svijetu, istinu o pozivu, o grijehu, o milosti. Treba nam tvoj Duh Sveti. Bez njega živimo u laži. Treba nam Duh Sveti jer smo bez njega slabi. Marijo Majko i Kraljice Crkve prati nas svojim zagovorom, budi s nama, vodi nas. Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu.

Glavni sadržaj predavanja bio je osvrt na novi dokument Kongregacije za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života, a nosi naslov **Ecclesiae sponsae imago**. U podnaslovu je Uputa o **Ordo virginum**. Dokument je ovih dana objavljen na hrvatskom jeziku. Kako je običaj u crkvenim dokumentima, dokument se naziva po prvim riječima: *Ecclesiae sponsae imago* što bi u prijevodu značilo **Slika Crkve Zaručnice**.

Fra Josip se usredotočio, po želji č. majke, na podnaslov tog dokumenta: **Ordo virginum**.

„Taj dokument se odnosi i na djevice koje ostaju u svijetu, kao i na redovnice koje su vezane uz jednu zajednicu. U tom drugom slučaju, ako Družba to želi, mogu redovnice svoje doživotne zavjete slaviti po tom obredu posvete djevice, ili consecratio virginum, kako se to na latinskom kaže. Već je na početku fra Josip preporučio da je „dobro proučiti ga, da vidi mo kako se crkva brine o svojim članovima.“

„Evo o čemu se tu radi. – nastavio je fra Josip. – Taj je dokument izdala Kongregacija, ili dikasterij posvećena života i Družbe apostolskog života na svetkovinu

Presvetoga Srca Isusova, 8. lipnja 2018. godine. Dakle, dokument nije nov. Za nas je nov jer je tek sada preveden na hrvatski jezik, ali star je pet godina. U potpisu je, uz prefekta Kongregacije za ustanove posvećenog života kardinala João Braz de Aviz, također i moj bivši generalni ministar, **José Rodríguez Carballo, OFM**, nadbiskup, tajnik Kongregacije.

Lijepo je i pohvalno da je HRK smatrala prikladnim prevesti ovaj dokument na hrvatski jezik i objaviti ga u svom nizu *Dокументi*, pod brojem 15. To je lijepo i pohvalno zato što, koliko je meni poznato, na našim prostorima ne postoji nigdje ustanovljen Ordo virginum. Zna li netko od vas postoji li i jedna posvećena djevica u Hrvatskoj ili u BiH? (s. Barbara odgovara da ima jedna u Vojvodini.) Ima onih koje su dale privatno zavjet čistoće. Znam i neke bogoslove koji su bili u bogosloviji pa su izišli pa su u nekim molitvenim zajednicama i znam da su osobno dali, pred svojim isповjednikom, da će živjeti u čistoći. Ali nije mi poznato da ima posvećenih djevica u ovom smislu.

Znam da postoje svjetovni instituti: Marica Stanković, onda Mala franjevačka obitelj u Rijeci.

One žive u svijetu, ali ipak su vezane za jednu baš karizmu kao što je, recimo, ova franjevačka i žive zajedno.

Usputno ovdje spominjem jednu činjenicu da je HRK još neposredno prije toga, pod brojem 14 objavila još jedan dokument koji je objavljen u istoj Kongregaciji, a objavljen je prije dvije godine, 14. rujna 2021. Naslovjen je *Oblik pustinjačkog života u mjesnoj Crkvi*. To mi je jako draga, zato što mi je draga tema pustinjaštva ili samoće, a vidim da je tema ovogodišnjih Redovničkih dana nadahnuta ovim dokumentom – *Pustinjaštvo u Crkvi, pustinjaštvo u redovništvu*. Ivica Raguz je govorio *Teologija samoće*, Jozo Milanović *Pustinjaštvo u monaštvu i redovništvu*. To su jako važne teme.“

Predavač je, s tim u svezi, spomenuo sv. Franju koji je često i rado boravio u samoći, na samotnim mjestima, u brdima. Želio bi da se u franjevaštvu više o tome govori i prema tome formira članove. Franjo je, od 365 dana u godini, u pustinji boravio 200 dana.

„Važno je – nastavio je dalje fra Josip – da Crkva u Ordo virginum i u obliku pustinjačkog života, prepoznaće kao nešto živo, što je

potrebno. S jedne strane imamo zajednice koje nestaju, koje se muče sa zvanjima, koje su stare i frustrirane, a s druge strane, Crkva ima potrebu objavljivati dokumente kojima prati ono što se novo ili na nov način događa u njoj. To su, evo, posvećene djevice i ovaj dokument o pustinjaštvu.

Ova dva dokumenta su jedno lijepo osvježenje u Crkvi, jer govore o procvatu dviju važnih karizmi koje Duh podiže za izgradnju Crkve: karizma osobnog pustinjaštva i karizma osobnog djevičanstva. Dok se dokument o Ordo virginum isključivo odnosi na žene, ovaj o pustinjaštvu odnosi se i na muškarce i na žene.

Kako je dokument konstruiran? – pita se predavač i odgovara:

– Kad se govori o nekom dokumentu najlakše ga je predstaviti po sadržaju. Nakon malog uvoda dokument je podijeljen u tri naslova ili tri dijela.

Prvi naslov je – Poziv i svjedočanstvo ORDO VIRGINUM.

U ovom naslovu govori se o biblijskom utemeljenju posvećenog djevičanstva, o karizmi i specifičnostima tog osobitog poziva, kao i o obilježjima duhovnosti i obliku života. Tu se baš može naći dobroga materijala za razmišljanje. Kad čitam u prvom naslovu o specifičnostima njihove duhovnosti, mogu pronaći poticaje za razmišljanje o sebi, kako ja živim taj poziv. Zapravo, kad promatramo pojavu, vidjet ćemo na kraju procvat ovog Ordo virginuma u ovom svijetu, možemo zapravo to vidjeti kao jedan dragocjeni dar nama koji između ostalog zavjetujemo da ćemo živjeti u čistoći u beženstvu, kao i jedan podsjetnik u Crkvi, bilo muškarcima i ženama koji žive u braku, ili nama koji

živimo u samostanima, koji živimo u zajednicama posvećenog života, podsjetnik na onu milost koja nam je dana sa ovim pozivom.

Drugi naslov – Struktura ORDO VIRGINUM u mjesnim crkvama i u općoj crkvi

– tiče se konkretnih stvari, govori se o strukturi tog Ordo virginuma u mjesnim Crkvama i u općoj crkvi. Ovaj naslov detaljno govori o ukorijenjenosti Ordo virginum u mjesnu crkvu, odnosno biskupiju. Snažno se nagašava važnost, tj. odgovornost dijecezanskog biskupa koji osobno ili po svom delegatu treba pratiti Ordo virginum, odnosno posvećene djevice, pristupiti svakoj osobno, pomoći joj u razlučivanju.

Također se govori o međusobnom odnosu i zajedništvu posvećenih djevica na međubiskupijskoj razini, kao i predstavniku biskupa, što je znak skrbi svih biskupa za taj specifičan poziv. To se često događa. Zato imate među biskupima jednoga koji je zadužen za redovnice, za redovnike, za posvećene osobe. Tako se u tom dokumentu preporučuje da, kada u biskupijama, na određenom prostoru jedne biskupske konferencije postoji više posvećenih djevica, biskupi trebaju izabrati jednoga među sobom koji vodi osobitu skrb, koji ih povezuje, a to je znak da ih Crkva ne ostavlja, nego da brine o njima, da čuva ono što je Bog njima dao i da je to dragocjeno Crkvi. Zato ih jedan biskup prati. Naslov obrađuje i odnos sa Svetom Stolicom i tajništvom Ordo virginum. Dakle, to je isto jedan lijepi detalj: u Rimu, u Kongregaciji za posvećeni život je ustanovljeno Tajništvo koje je trajno na raspolaganju tim ženama kojih ima po svijetu, da im pomogne, da ih prati na njihovu putu.

Dokument obrađuje i postupanja kada posvećena djevica borački u drugoj biskupiji ili zbog različitih razloga traži premještaj. Tu su također i propisi koji uređuju eventualna udruženja, tj. ako one smatraju potrebnim mogu se organizirati u nekim udruženjima, a mogu donijeti odluku i da će zajedno živjeti.

Također se govori o jednoj važnoj stvari. To je **članstvo posvećenih djevica u drugim skupinama**, to je tzv. **dvostruku pripadnost** (*Pripadnost Ordo virginum i članstvo u drugim crkvenim skupinama*). Meni je bilo zanimljivo pratiti, kad sam bio asistent franjevačkog svjetovnog reda, kako je netko dao zavjete u franjevačkom svjetovnom redu, ali ima potrebe vazda biti ili u šenstatskom pokretu ili u kakvoj karizmatskoj zajednici. To je znak da se on nije integrirao u karizmu svog franjevačkog svjetovnog poziva, nego mu je potrebno da se formira negdje drugdje. To je i nama važno da vidimo, možda naša formacija nije dobra ako čovjek traži svoju negdje drugdje. To je nama zanimljivo i kad promatramo svoje kandidate, novice ili svoju braću u zajednicama. Može se dogoditi da vidiš jednog fratra koji nikada u svojoj propovjedi nije spomenuo sv. Franju, nego vazda spominje sv. Ignaciju. Svaka čast sv. Ignaciju, ali jesam li se ja integrirao u karizmu svoje zajednice kojoj pripadam ili moram tražiti negdje drugdje. Tu se radi o nekakvoj dvostrukoj pripadnosti: ja formalno pripadam u franjevačku zajednicu, a zapravo moj život nadahnjuje netko drugi. Normalno, što je god u Crkvi to je moje, ali pripadnost ipak znači jednu formaciju za moju osobnost, za moj kršćanski put.

U ovom se dokumentu govori da posvećene djevice ne izgube svoju vlastitost ako smatraju prikladnim da žele biti članovima u nekim tim duhovnim pokretima, budući da one nisu vezane za jednu specifičnu karizmu. Mogu čak biti članovi nekih Trećih redova. Ovdje se također određuje što ako posvećena djevica odluči prijeći u ustanovu posvećena života, dominikanke ili bilo koje druge takve zajednice. Tu se govori i o načinu kako pravno postupiti ako netko ne želi više biti posvećena djevica, ili ako napravi neki prijestup zbog kojega bi trebala biti otpuštena iz toga reda.

Treći naziv je: *Razlučivanje poziva i formacija za ORDO VIRGINUM.*

Ovaj naziv dotiče se važnih i prevažnih tema svakoga poziva, a to je razlučivanje i formacija. Koja je od vas bila odgojiteljica zna koja je muka sa razlučivanjem. Možda ste i u svom osobnom putu imale muku sa razlučivanjem, ali to je potrebno. Papa Franjo je o tome puno govorio i imao više kateheza na tu temu – razlučivanje. Razlučivanje poziva, razlučivanje nutarnjih pokreta, razlučivanje duhova. Sveti Ignacije u svojim duhovnim vježbama o tome puno govorи. Sveti Pavao isto tako govorи o razlučivanju. Evo, ovaj dokument u trećem poglavlju puno o tome razglaba – najprije kako osobno treba ući u proces razlučivanja, a onda se govori kako biskup, u čijoj se biskupiji nalaze, treba pratiti i na temelju kojih kriterija treba odlučiti ima li netko poziv ili nema.

Ovdje se govori o putu vjere, o razlučivanju poziva, o formativnim programima, o preduvjetima i kriterijima razlučivanja. Vrlo je

zanimljivo kad se govori o stručnoj pomoći psihologa, o razdoblju pripreme, o razdoblju prije posvete, i na koncu, o pripuštanju posveti i organizaciji same posvete. Dakako, razgovor završava pojašnjenjem o važnosti trajanja formacije. O važnosti trajanja formacije su tri manja broja, zato što je duhovni poziv kao i život, nešto jako dinamično. Mi smo uвijek novi i zbog tih novih procesa u nama, potrebna nam je trajna formacija. To je tako jasno! Onaj tko prestane učiti, tko prestane slušati on je na putu da negdje zakržlja, da se dogodi nekakav premećaj u njegovu razvoju.

Ja bih rekao da je ovaj treći dio zapravo srce ovoga dokumenta. Koliko traje njihova formacija, od – do, kaže se, odnosno razdoblje pripreme. To prvo razlučivanje traje od jedne do dvije godine. Proces se nikada ne preporuča početi prije nego osoba navrši dvadeset petu godinu. Dvadeset pet godina, to je nekakav prosjek i za ženidbu. Dakle tek kad osoba navrši taj prosjek može se uči s njom u proces razlučivanja. Prvi proces razlučivanja traje od jedne do dvije godine i onda započinje priprava za posvetu, a ta priprava traje dvije do tri godine, tako da bi njihova početna formacija trajala pet godina. Ono što je jako važno, kaže se da je biskup odgovoran za formaciju. Biskup može imati delegata, ali taj delegat je samo delegat. Biskup je formalno odgovoran za tu osobu.

Dokument nadalje kaže da u proces treba uključiti već postojeće posvećene djevice, one koje maju iskustvo, koje znaju koji su put prošle u svojem razlučivanju, življenu, koje su njihove muke, koje su njihove tjeskobe. U ovom se, dakle, dokumentu govori o

ljudskoj dimenziji osoba o kojima se ovdje radi, o djevicama.

Evo, to je shema jednog dokumenta, prilično suhoparna, još jedan dokument u nizu. U Crkvi, u našim Redovima u ovih zadnjih godina, ima puno dokumenata, pisama, ... Čuti shemu ili strukturu jednoga dokumenta znači nam malo ili nimalo. Ali ipak je važno da učimo, da se upoznajemo s procesima u Crkvi, što to Duh radi u Crkvi, što za Crkvu znači procvat Ordo virginum? Sve nam je to važno da bismo bolje osjećali s Crkvom, da bismo bolje u tim procesima pronašli i prepoznali sebe. Nama je važno znati što se to događa u Crkvi. Ovaj dokument jedan je u nizu znak nečega što se događa u Crkvi. Važno nam je da upoznamo dinamike koje se događaju i one kojih smo mi dio. To je posvećeni život. Procvat djevičanstva u Crkvi je jedna važna dinamika u posvećenom životu, a mi smo dio toga. Dobro nam je da znamo što Crkva s time radi, da znamo čime se ona bavi. Evo, vidimo da se bavi nečim stariм što je u novije vrijeme doživjelo procvat. Tako je uвijek bilo. Negdje u bazi, u naruđu, Duh Sveti probudi karizmu i onda Crkva to uzima u svoje ruke. Crkva to provjerava, Crkva u toj karizmi razlučuje i kada je prepozna kao dar Duha, onda Crkva tu karizmu čuva. I ne samo da je čuva nego je posreduje drugima. Zašto se dogodio procvat?

Kaže se da je ovo baš plod Drugog vatikanskog sabora. Ali između ostalog naglašava se priznanje i zahvalnost biskupima, jer su oni promicali i propovijedali o tome. Svećenici su, u susretu sa dušama koje žive u svijetu, koje žive čistoću, oni su nudili: „Posveti to svoje stanje Bogu. To može postati plodno za Crkvu.

Evo, zahvaljujući takvim pastirima, biskupima i svećenicima Crkva je prepoznala taj dar koji se širi i sada ga Crkva službeno daruje drugima.

Dakle, dokument naglašava da se procvat dogodio uporedo s Drugim Vatikanskim koncilom i nakon njega se obnavlja interes tih žena da ostanu u svijetu *in secula*, i da svoje djevičanstvo posvete osobnom posvetom. Ostaju u svom staležu, najčešće u svojim obiteljima i javno daju zavjet da će svoje beženstvo javno, svečano, posvetiti Kristu.

Nekoliko povijesnih detalja o nastanku Ordo virginuma

Ovaj oblik posvećena života postepeno se počeo razvijati u prvim stoljećima kršćanstva. Sveti Klement Rimski i sveti Ignacije Antiohijski o tome govore. Iz tih stoljeća imamo i u časoslovu i u liturgiji Crkve ne samo djevice, nego djevice mučenice. To je znak da je postojao taj stalež u Crkvi i da su evo, išle do potpunog predanja kako bi ostale vjerne svome zaručniku, Kristu: Agata, Cecilijsa, Agneza, Tekla itd. Malo pomalo ovaj oblik života postupno je poprimio obilježe staleža javno prepoznatog od Crkve kao *Posvećene djevice* čime su, kako dokument kaže, institucionalno realizirani *cetus* koji se zvao Ordo virginum. Znamo da postoji Red udovica. U novije vrijeme i on je u procvatu. Poznato mi je da je neki dan jedna žena, udovica već trideset godina, već je baka, išla kod biskupa pitajući može li ona posvetiti svoje udovištvo. Ideja je da bi se ona možda povezala sa drugim udovicama i tako djebovele. To su u Crkvi lijepe stare i tako nove stvari. Kada crkveni oci pišu o Ordo virginum često se

miješa to – posvećene djevice koje su udovice. Bilo je to malo u nekom trenutku i konfuzno.

Od četvrтog stoljeća primanje u Ordo virginum vršilo se u svečanom liturgijskom obredu kojem je predsjedao biskup. Crkveni oci u posvećenim djevicama vidjeli su odraz slike Crkve zaručnice, potpuno posvećene svom Zaručniku. Ove djevice redovito su živjele sa svojim obiteljima iz kojih potječu, a ponekad u zajednicama.

Gdje se dogodio zastoj?

Kako se s vremenom razvijao cenobitski, tj. monaški život posvećenog života, postupno je nestajao izvorni oblik posvećenog života Ordo virginum. Obredi ulaska u samostan i zavjetovanje u samostanu, u zajednici, zamijenili su obred Consecratio virginum. Eto, kad se pojavio cenobitski način života, kako se monaštvo razvijalo, onda je taj obred posvete jednostavno nestao. Postojala je posveta, ali ne na takav način. Recimo tako da su ‘zavjeti progutali to’. Zato su nekim zajednicama dali mogućnost da, uz zavjete, ako žele, mogu sačuvati i taj obred posvete djevica. I onda, nakon nekoliko stoljeća, tisućljeće i po, odjednom – bum!

Protiv Drugog vatikanskog se svašta čuje. Mi smo imali skupštinu u srijedu u Mostaru i prof. Matulić je imao predavanje o Drugom vatikanskom saboru. Tu je bilo pitanje gdje smo sada i što je ostalo od Drugog vatikanskog sabora? Kako ga mi percipiramo, doživljavamo? Kažu, pa sve je krenulo nizbrdo! Benedikt XVI. je često govorio o krivom čitanju Drugog Vatikanskog sabora, o njegovoj pogrešnoj hermeneutici.

Dokument u broju 6 kaže: Eklezijalna obnova, nadahnuta

Drugim Vatikanskim koncilom, potaknula je zanimanje za liturgijski obred consecratio virginum, za Ordo virginum. Dakle, kad se obnavljala Crkva, tu se dogodio neki vid: posveta djevica, što je to? Mnogo stoljeća nakon nestanka tog vida, i u radikalno promijjenjenom povijesnom kontekstu to je postalo zanimljivo, danas kad je sve seksualizirano, erotizirano, kada imaš svakojakih devijacija što se tiče toga, baš u tom jednom ambijentu, kad je, recimo, spolnost ugrožena, krivo interpretirana, devijantna, rađa se nešto što prepoznajemo, zapravo, kao ljubav prema svetom u spolnosti. I postoji netko tko želi tu svoju spolnost živjeti na posvećen način kroz svoju čistoću. Dakle, u tom radikalnom promijjenjenom kontekstu kad su se dogadale duboke promjene i s obzirom na položaj žene u Crkvi i u društvu, ovaj drevni oblik posvećenog života pokazivao je iznenađujuću privlačnost. Činilo se da Ordo virginum može odgovoriti na čežnje mnogih žena za potpunom posvetom Gospodinu i bližnjima, ali i pomoći mjesnoj Crkvi da iznova otkrije vlastiti identitet u zajedništvo jednog tijela Kristova.

Evo, tako se objašnjava to novo, recimo, rađanje. I u skladu s tim obnovljen je drevni obred posvećivanja djevica kojeg je odobrio papa Pavao VI. 1971. godine.

Obred ima dva oblika: posveta žena koje ostaju u svijetu i posveta redovnica koje daju doživotne zavjete i dodatno primaju posvetu djevičanstva, tj. Consecratio virginum. Kasnije je ovaj posebni oblik života, koji je ovim novim redom posvete od Crkve priznat i obnovljen, dobio svoje mjesto i u Zakoniku kanonskog prava, u kan 604.

Što se događalo kasnije?

U novom tisućljeću nastavlja se razvoj Ordo virginum, kao i skrb Crkve o ovoj karizmi. Dokument *Ponovno krenuti od Krista – obnovljena zauzetost posvećenog života u trećem tisućljeću*, iz 2002. naglašava potrebu da biskup i njegov kler posvete posebnu pozornost posvećenim djevcicama. Dakle, Crkva službeno potiče taj poziv i brine se za njega. A Direktorij za pastoralnu službu biskupa *Apostolorum Successores, od 22. veljače 2004.* je potvrdio da dijecezanski biskup treba osobito skrbiti o Ordo virginum. Dokument veli da je u Crkvi došlo do procvata ovog poziva, a da je tom procvatu pridonio uvelike prijevod latinskog teksta Ordo consecratio virginum, na mnoge suvremene jezike. Evo, kad je taj obrednik preveden, potaknuto je razgovor i razmišljanja pojedinaca o tom pozivu.

Zbog tog procvata i mnogih brojnih zvanja u Ordo virginum, papa Ivan Pavao II. organizirao je međunarodni susret svih posvećenih djevica, u Rimu 1995. Benedikt XVI. to isto je učinio 2008. Ta dva susreta dala su nešto što su dokumentu nadahnuća za sve ono što je slijedilo nakon toga. I papa Ivan Pavao II i

Benedikt XVI. dali su važnost tim ženama odnosno njihovoj karizmi, duhovnosti, kao i povijesti nastanka, i to je za te žene i njihovo opredjeljenje za Ordo virginum postalo jako dragocjeno. Papa Franjo, 2016. kad je bila Godina posvećena života, on je zadnji dan te Godine pozvao posvećene djevice iz cijelog svijeta da dođu u Rim i tu je opet održao jedan govor. Evo, tu vidimo kako lijepo Crkva skrbi o njima.

Zanimljivo je kako kaže dokument da Ordo virginum nastavlja rasti u nekim krajevima jako brzo. Mi uopće nemamo percepciju da to u nekim dijelovima Crkve cvate. I zato je bilo nužno da Kongregacija dade neke smjernice biskupima kako postupati u tim slučajevima. I pravedno je da se prati to milosno djelovanje Duha Svetoga u Crkvu i zato daje ove smjernice da biskupi mogu bolje skrbiti o tim ženama.

Kako se mi možemo koristiti s ovim dokumentom?

Izabrao sam jedan lijepi citat za osobno razmatranje. Ja ču vam predložiti da ostanete u šutnji i razmatrate o svom djevičanstvu, o svojoj čistoći.

„Karizma djevičanstva koje je žena prihvatile a Crkva posvetom

potvrdila, dar je koji proizlazi od Oca, posredstvom Sina u Duhu. Taj dar djevičanstva, beženstva, čistote, čisti, pročišćava, iscijeljuje i uzdiže sposobnost osobe da ljubi.“

Ovo je potrebno sada povezati sa sobom, sa svojom spolnošću, sa svojom čistoćom Kako to činim? Kaže: „vraćajući u jedinstvo svaki djelić njezine povijesti i različite dimenzije njezine ljudskosti. Na puno mesta se govori kako osoba koja se posvećuje mora integrirati cijelu svoju povijest koja je često razlomljena, ranjena, grešna, jer imamo palu narav. Djevičanstvo mi pomaže da vratim u jedinstvo svaki djelić svoje povijesti, da ne živim razlomljeno, nego da živim integrirano. Djevičanstvo mi u tome može pomoći, kako bi mogla odgovoriti na ovaj poziv nepodijeljenim, slobodnim i radosnim predanjem cijelog svog bića.“

Pokušajte sada, sat vremena, povezati to sa svojim putem, sa svojom poviješću, negdje u kutu. Sjetite se u molitvi tih posvećenih djevica koje žive u svijetu nezaštićeno, izloženo, u redovitim okolnostima svoga života, svojih obitelji, na svojim radnim mjestima.“ – zaključio je fra Josip predavanje. Nakon toga je sestrama ponudio jedan citat iz dokumenta Ordo virginum, za razmatranje.

Za osobno razmatranje

U posvećenom djevičanstvu žena izražava svoje potpuno povjerenje u Gospodina Isusa koje ju dodiruje u srcu njezine ljudskost, u njezinoj izvornoj samoći, upravo tamo gdje je neizbrisivo utisnuta slika i prilika Božja i gdje, unatoč bilo kojem padu i rani grijeha, život može ponovno biti obnovljen u skladu s Duhom. Karizma djevičanstva, koju je žena prihvatile, a Crkva

posvetom potvrdila, dar je koji proizlazi od Oca, posredstvom Sina, u Duhu. Taj dar štiti, pročišćava, iscijeljuje i uzdiže sposobnost osobe da ljubi, vraćajući u jedinstvo svaki djelić njezine povijesti i različite dimenzije njezine ljudskosti – duh, dušu i tijelo – kako bi mogla odgovoriti na ovu milost nepodijeljenim, slobodnim radosnim predanjem cijelog svog biće (*Ordo virginum*, br. 23)

➤ Odmah nakon ručka krenuli smo u obilazak nekih mjesta u tim čarobnim planinama. Kedžara je katočko hodočasničko mjesto na planini Vran, ponad Poljā, uz Put spasa koji vodi prema Rami. Zajedno s cjelokupnim prostorom Parka prirode Blidinje, fra. Petar Krasić revitalizirao je i popularizirao hodočašće na Divin grob.

Prostor je to u kojem se nalazi grob i spomenik katoličkoj mučenici iz Hrvatskoga naroda, Divi Grabovčevi iz Varvare u Rami. O Divi Grabovčevi napisane su brojne pjesme, od kojih je možda najpoznatija ona popularnog hrvatskog pjevača Marka Perkovića Thompsona.

Tko je bila Diva Grabovčeva?

Diva Grabovčeva bila je jedino dijete Luke i Luce Grabovac iz Varvare u Rami. Premda su joj roditelji bili stari kada se rodila, Diva je još od rođenja bila jako lijepa i nježna. Prema legendi, jednoga kasnog jesenskog dana, Diva je susrela promrzlu ženu s malim djetetom u naručju i poveala ju je kući. Bila je to Manda koju je na prijevaru obljudbio na Kupresu Tahir-beg Kopčić, sin bega duvanjskoga Džafer-bega, gospodara Rame, Duvna, Uskoplja i Kupresa. Kada je rodila dijete, Manda je od velike sramote morala pobjeći od svojih roditelja, nastanivši se tako kod Grabovčevih, a potom trajno u njihovoj blizini u Varvari.

Kada je jednom Tahir-beg krenuo s Kupresa obići rodbinu u Kopčićima, susreo je Divu u Varvari. U nju se zagledao i htio ju je, u svojoj lakomislenosti zaprositi ili oteti. Vrebaio je priliku za susret s njom. Taj oholi mladić oskvrnuo

je djevičanstvo mnogim djevojkama, tako je naumio učiniti i s Divom. Kad ju je jednom našao samu u planini, na Kedžari u Vrangu, nasrnuo je na nju, ali ona mu se hrabro odupirala, držeći čvrsto krunicu u ruci. Tahir-beg nije mogao podnijeti da mu se jedna slaba, kršćanska djevojka opire. Bez ikakvih osjećaja ljudskosti, izvukao je nož i usmratio ovu nježnu, mladu kršćanku. Divi je prekasno stigla pomoć Arslan-age Zukića iz Varvare, prijatelja i kuma njezine kuće. Položivši Divu na mirisnu travu, Arslan-aga je duboko ganut iz svega glasa pozvao sve pastire te su okupivši se oko Divina tijela, Bogu se moleći, tu u Kedžari Divu pokopali. Otada se taj grob zove Divin grob.

Kada su pokopali Divu, Arslan-aga je na konju jurio za Tahir-begom, sustigao ga i ubio.

Tijekom stoljeća događaj je pomalo već bio zaboravljen, ali je

ponovno razotkriven nakon čudesnog ozdravljenja jedne žene koja je, posve iznemogla i bolesna, legla na travu. Kad su je mještani našli, mislili su da je mrtva, no ona se iznenada diže posve zdrava. Željeli su saznati što se to dogodilo, kako je mogla ozdraviti tako bolesna i umiruća žena. Počeli su kopati zemlju na kojoj je ležala i naišli su na kosti mlade djevojke. Pomnim ispitivanjem utvrđeno je da se radilo o kosturu mlade djevojke, usmrćene na način kako je još ostalo u sjećanju pojedinaca na događaj o Divi Grabovčevi. Od tada je njezin grob postao mjesto stalnog hodočašća Hrvata iz mnogih krajeva Bosne i Hercegovine, Hrvatske, kao i drugih mesta. Aralica je napisao jedan roman o Divi Grabovčevi, a lijepi spomenik Divi Grabovčevi, na istome mjestu, koja kleći sklopjnih ruku, pogleda upravljenja prema nebu, napravio je poznati

umjetnik Kuzma Kovačić. Ispod stoji napisano: ***Zlo u mraku ima oči, a na svjetlu oslijepi.***

Godine 1909. fra. Jeronim Vladić je radi znanstvene potvrde cijele priče o Divi Grabovčevoj pozvao poznatoga Hrvatskoga arheologa

Ćiru Truhelku da analizira kostur i utvrdi potrebite činjenice. Kosti su prenešene u Split gdje je daljnjim istraživanjem utvrđeno kako se radi o kosturu djevojke starosti 16 ili 17 godina, neobično pravilno građene lubanje i iznimno

pravilnih crta iste kao i o vrlo proporcionalno i skladno gradenome skeletu, iz čega je Truhelka zaključio da se može potvrditi teza kako se radilo o iznimno lijepoj osobi.

➤ Nakon posjeta grobu Dive Grabovčeve, fra Josip nas je poveo u crkvicu Gospi Snježnoj, na brdu Barzonja, gdje je održao drugo predavanje. Osvrćući se na krajolik koji je povezan s djelovanjem hercegovačkih franjevaca, fra Josip je ukratko opisao taj kraj:

BARZONJA – groblje i crkvica Gospi Snježnoj

Barzonja ili po nekim izvorima Bardonja je jedno od starijih naselja na prostoru Polja. Ime dolazi vjerojatno od Bare Donje, pa ga i danas netko zove Bardonja. Običajnije je naziv Barzonja. Svojim dolaskom u Polja fra Petar Krasić je najprije uredio ovo groblje, a onda pokraj njega, napravio malu lijepu crkvu Gospe Snježne, za koju je nacrt napravio dipl. ing. Ivan Spajić. U crkvi je Zvonimir Perko uradio vitraje i medaljon Gospo

Snježne iznad oltara, a tabernakul je kao i u crkvi sv. Ilije u Masnoj Luci, rad akademskog kipara Ilije Skočibušića. Fra Petar je bio jako uredan, temeljit i pedantan čovjek, to se vidi na svemu onome što je on napravio. Pazio je na svaki detaljić pri gradnji, bilo kuće, crkve, okoliša, ništa nije promaklo.

Crkva je svečano otvorena na Gospu Snježnu 5. kolovoza 1995. Bilo je veliko mnoštvo puka na svetoj misi. A onda je, nakon

Podizanja, stigla vijest: „**Knin je oslobođen!**“ Svećenici i puk su u susama radosnicama proslavili pobjedonosni pohod Hrvatske vojske u Oluji i oslobođenje Hrvatske....

U toj se crkvici slavi sveta misa svake nedjelje od početka svibnja do Svih Svetih. A u ljeto je po određenom rasporedu na Barzonji i blagoslov polja. Skupi se silan svijet, od tisuću i po do dvije tisuće ljudi. (usp. *fratar i planina, str. 341-342.*)

DRUGO PREDAVANJE fra Josipa

RADOST POSVEĆENJA

– nakon kratkog opisa mesta i djelovanja fratar na tim područjima,
fra Josip je održao drugo predavanje u crkvici Gospe Snježne, u subotu poslijepodne.

Jutros smo malo slušali i razmatrali o proroku Hošei, o njegovoj vjernosti, odnosno o njegovoj ženi koja je nevjerna, i Gospodin kaže, po proroku: *ja ču te zaručiti sebi, odvesti u pustinju i njenu progovoriti srcu* (Hošea 2, 16). To mi se činilo nešto lijepo za nastavak, da promatramo prorača Hošeu.

Onda sam ponovno pročitao onaj ulomak koji ste dobili za razmatranje, i zadnja riječ u onom nabranju privukla je moju pažnju i činilo mi se da je možda prikladnije za završetak našeg susreta.

Zadnja rečenica u tom ulomku kaže da taj *dar djevičanstva pomaže osobi kako bi mogla odgovoriti na milost nepodijeljenim, slobodnim i radosnim predanjem cijelog svog bića*.

Taj pridjev – *radosnog predanja cijelog svog bića*, meni se činilo da bi bilo korisno o tome razmišljati. Dakle, **o radosti svog kršćanskog poziva i o radosti**

svog redovničkog poziva. O radosti svog posvećenja.

Biskup Ratko je jednom našem fratu rekao: „Kako se ti tako uvijek smiješ, ja vazda mrk!“ A taj mu fratar odgovori: „Oče biskupe, ja ču doći svaki dan da vas malo nasmijem!“ I tako su se malo šalili, ali taj fratar zaista ima neki osmijeh, on je putujuća radost, putujuće veselje. Ja ga znam dobro, pa znam da čovjek ima i svoje teške faze, da ima i svoje muke i tjeskobe i agonije i neprospavane noći, ali nekako, gdje god on dođe bude više radosti. Ništa specijalno, ali bude više radosti. On je vedar, pozitivan, radostan, ništa ne komplicira i zbog svega toga možemo prepoznati da posjeduje to *radosno posvećenje, radosno predanje*. On je uspio u svom životu otkriti ljepotu radosti. Mogu zapravo reći da je on za mene bio jedan prorok radosti. To je izazov i nama. Papa Franjo, u svojoj pogledu naše zajednice, – dodao je, – možemo osjetiti kako tu ima previše turobnosti. Sjećamo se što je rekao, Gandi, gledajući kršćane kako žive? *Ne izgledate mi previše otkuljeno! Ne izgledate da vjerujete u uskršnuće!*“

pismu *Gaudete et exultate*, na više mjesta govori o nekim zabludama, te kaže da „ima puno izazova za življenje svetosti u ovo vrijeme.“ Između ostalog kaže: „Radost, to je jedno lice svetosti, i to je jedan osobiti izazov kršćanina da žive danas svetost.“ Njegova je, dakle, formula svetosti: „budi radostan!“ To je jedan osobiti izazov.

U nastavku svog predavanja fra Josip je rekao kako „ima puno nas redovnika i redovnica koji smo tužni, koji smo mrki, koji smo frustrirani, koji smo nezadovoljni. Ponekad ostavljamo dojam nesretnih ljudi. A trebali bi biti presretni jer smo pošli za Gospodinom, jer smo se posvetili Gospodinu svojim zavjetima. Ako pogledamo realno naše zajednice, – dodao je, – možemo osjetiti kako tu ima previše turobnosti. Sjećamo se što je rekao, Gandi, gledajući kršćane kako žive? *Ne izgledate mi previše otkuljeno! Ne izgledate da vjerujete u uskršnuće!*“

S tim u svezi fra Josip je citirao psalam 16. 6: *Na divnu zemlju padoše mi konopi, vrlo mi je mila moja baština*, i pita se: „Kako to da ja nisam radostan?! A odlučio sam poći za Gospodinom, radi Kraljevstva nebeskog – kako to da ja nisam radostan nego sam namrgoden?! Nešto nije dobro!“

Fra Josip se prisjetio, s tim u svezi, biskupa Bože Radoša koji je nedavno, za vrijeme mise na kojoj je podijelio akolitat svom kandidatu, ispričao svoje iskustvo s jednim bogoslovom kojeg je pratilo

za vrijeme formacije. Vidjevši ga uvijek zamišljena i turobna, upitao ga je: *Što je s tobom?* – sve je OK! – odgovorio je ovaj! – *Ma ne bih rekao da je sve OK – nastavio je biskup Božo. – Gledam te u crkvi na misi, gledam te na hodniku, kad jedemo, ti si nešto uvijek tmuran, namrgoden. To nije dobar znak. Nisi radostan. Ako nisi zadovoljan, sjedni, napiši jedno pismo zahvale i idi iz bogoslovije.*

„Radost je znak gdje sam ja, na svom kršćanskom, na svom redovničkom putu. – nastavio je dalje fra Josip – kako je radost duboko u našoj nutrini. Možemo sačuvati tu radost u trenucima nekih svojih agonija, tjeskoba, koje sebi trebamo dopustiti. I radost i tuga to je nešto što nama pripada. Ali tuga ne smije biti prevladavajući osjećaj. Zato, kažem, radost može biti jedno snažno naše proroštvo. Papa Franjo kaže da je *proroštvo glavno obilježje redovničkog života*. Meni je to bio izazov pa sam u ovoj godini odlučio baviti se prorocima da u njima nađem nadahnute za svoj redovnički život. Što to znači? Čini mi se da je radost snažno življeno proroštvo u našim susretima s ljudima, u našoj životnoj propovijedi koju upućujemo ovome svijetu, i bez riječi.

Radost je plod Duha Svetoga, kako kaže sveti Pavao. Prvi plod je ljubav, drugi je radost.

U Ivanovu evanđelju, kada Isus govori o novoj zapovijedi koju daje – ljubimo jedni druge – onda kaže: *To sam vam govorio da moja radost bude u vama i da vaša radost bude potpuna* (Iv 15, 11). Kad uđemo u iskustvo ljubavi, a to znači ljubljen sam, trudim se i izabirem ljubiti druge, ljubim i prihvaćam sebe, to je troslojno ili trostruko iskustvo ljubavi, tek tada ja mogu ući u radost. Tako bismo mogli zaključiti iz tih

Isusovih riječi. Ljubav me vodi u radost. Ako nisam u radosti, vrlo vjerojatno imam problem sa ljubavlju prema Bogu, prema drugima i prema samom sebi. Ljubav mora biti cijelovita. Ako joj fali nešto, onda to nešto nije dobro.

Što još reći o radosti? Kad Isus govori o radosti on je suprotstavlja žalosti. On kaže: „*Zaista vam kažem, vi ćete plakati i jaukati, a svijet će se veseliti. Vi ćete se žalostiti, ali žalost će se vaša okrenuti u radost. Žena kad rađa žalosna je jer je došao njezin čas, ali kad rodi đetešće ne sjeća se više muke od radosti što se čovjek rodio na svijet. Tako i vi, sada ste u žalosti, no ja ću vas opet vidjeti i srce će vam se*

radovati i radosti vaše nitko vam oteti neće. (Iv 16,20-22). Isus govori o radosti, ali radost stavlja u kontekst žalosti. Isus je realan čovjek. On zna da čovjek uvijek ima pravo biti tužan. Tuga je moja emocija koja pripada mom čovještву. Imam pravo biti ljut, imam pravo prepoznati u sebi srdžbu, agresiju. Dakle, sve što je ljudsko meni pripada. Tuga je jedan sasvim normalan osjećaj, ne smijemo ga ignorirati, ne smijemo ga sebi ne dopuštati. Ali, on kaže da se tuga treba preobratiti, ona treba u nekom trenutku postati radost. Nama se često događa da uđemo u nekakvu tugaljivost zbog mnogih razloga. Imaš neku tragediju, neko bolno iskustvo, neku muku, frustraciju, nesreću, neki grijeh, štograd da je. Netko se baš otrese na tvoj život, netko te nagazi, netko ti nanese nepravdu, i zbog toga uđem u tugu. I onda tuga postane moj identitet. Ja ne vjerujem da ja iz tuge mogu ući u radost.

Isus kaže nešto drugo; u radost me može uvesti nutarnje iskustvo Božje blizine. Moja tuga, moja žalost, može se okrenuti u radost. Moje iskustvo života u samostanu, moje iskustvo praćenja ljudi s kojima razgovaram, redovnicâ i redovnikâ, čini se jedan veliki izazov. Mi često ne vjerujemo,

kad nas nešto opeče u životu, ne vjerujemo da možemo ući u iskušto radosti, nego se samo vrtimo oko toga: *ona je meni rekla ovo, ona je meni rekla ono, ona je mene premjestila, ona je meni uskratila ovo ili ono.* I vrtim se samo oko toga i postajem ogorčena osoba. Znači, ja nisam povjerovao Isusu da se moja žalost može okrenuti u radost, a Isus kaže, to se može i treba dogoditi. 'Ok' je iskustvo tuge, 'ok' je iskustvo tjeskobe, i Isus je imao iskustvo tjeskobe koja je bila tako velika da se krvlju znojio, ali On je prošao kroz to iskustvo da bi došao do radošti. On nije ostao u tom iskustvu tuge. Ja mogu moliti: Bože daj mi radost, uvedi me u radost. I treba moliti, ali moram se i na sve druge načine boriti protiv tuge; idem je ozdraviti, idem je liječiti, proći ču kroz nju. Prihvativat će je, zagrlit će ja svoju tugu, isplakat će ja svoju tugu, ali idem je liječiti."

Nadovezujući se i dalje na tugu, fra Josip se osvrnuo na knjižicu Ivana Kasijana *Borba s osam glavnih strasti* u kojoj doslovno kaže da je **tuga sveproždiruća strast**. „Poždere ti sav život. Kad tuga uđe u tebe, i ne izđe iz tebe, ona ti sve poždere. I zato se treba boriti protiv nje da ti ne proždere život. Kasijan koristi i druge slike: *crvotčina i moljac*. Imaš platno, super je, ali uđe moljac i izjede iznutra. A s tim u svezi Kasijan kaže: „Tako se dogodi kad tuga preraste sve dimenzije moga bića. Ona sve pojede.“ Zato je jako važno boriti se protiv te tuge.“ – zaključio je fra Josip.

„Radost je povezana i s iskuštvom Božje prisutnosti. – nastavio je dalje fra Josip. **Pavao kaže:** *Radujte se u Gospodinu uvijek,*

ponavljam, radujte se. Gospodin je blizu (Fil 4,4). Dakle, ako vjerujem da je Gospodin blizu, onda ja imam moć biti radostan, pa i u onim trenucima kad je, zapravo, ta Božja prisutnost tiha. Ja mogu sačuvati u sebi duboko vedrinu. Pogledajmo Isusa koji vapije na križu Ocu, *zašto si me ostavio*, i to izgleda pomalo apsurdno, ali Isus, zapravo, ima iskustvo ostavljenosti. No, to nije ostavljenost, nego je to prisutnost. Netko tko nas je ostavio nije tu da možemo s njime razgovarati, a Isus razgovara s Nebeskim Ocem. I tu je taj rezervoar radosti u našem redovničkom životu, Gospodin je blizu. Potencijal za radost je **vjera u Gospodinovu prisutnost** u mome životu, u mojoj svakodnevici. I onda se događa nešto čudesno: događa se da se ja mogu radovati i onda kad me život pritisne skroz, kad se raspadam od boli. Vjerojatno ste i vi imali prigodu koga vidjeti, ja sam imao priliku vidjeti fratra koji je star, koji je onemoćao, koji „ničemu ne služi,“ ali koji je miran i radostan. A imao sam vidjeti i fratra koji je veoma frustriran: on *ima 75 godina i on ne može više biti ekonom u zajednici! Ne može više voziti sam auto...* itd. To je muka kad si onemoćao, a evo, jedan ima radost, ti je slutiš, a drugi .... Sveti Pavao, kad je bio u okovima, on je pjevao, kažu nam Djela apostolska. Radost je nadnaravna moć koja ima svoj izvor u našem odnosu s Gospodinom. Kad je taj odnos čvrst, kad imam iskustvo ljubavi, ja imam moć da sačuvam radost ma štогод da mi se u životu događa.“

Osim radosti, fra Josip je istaknuo „još jednu stvarčicu koja nam može pomoći da popravimo svoju radost: sveti Pavao kaže: *Radujte*

se u Gospodinu uvijek. Ponavljam: radujte se! (Fil 4,4) i **zahvaljujte**. To je ono o čemu jako volim govoriti ljudima kad dodu onako jadni, depresivni: o **zahvalnosti, biti zahvalan!** To je odlična vježba kojom se pobjeđuje tuga. Čangrizavimo često, samo brojimo što nedostaje, što fali, što nije učinjeno. Tada, dakako, nismo zahvalni. Ali kad počnem tražiti dobro u svom životu i u životu drugih, kada počnem gledati što je to moja duhovna baština, što sam u životu primijetio, i počnem za to zahvaljivati, u meni raste radost. To možemo jako lako testirati. Počni misliti negativno, i onda netko primijeti kakva ti je faca ... To je to! Počni biti zabrinut, počni razvijati strah, sve se grči u tebi, ramena se dižu. To je katastrofa. Počni zahvaljivati, počni misliti dobro, govoriti dobro, željeti dobro, počni se nadati, počni vjerovati, odluči ljubiti. To je napor. Počni se vježbatiti zahvalan, to je jedna lijepa, korisna, spasonosna vježba koja nas uvodi u radost. Kad gledamo na svoje zavjete, na svoj redovnički život, dobro je pitati se jesam li radostan? Sveti Pavao kaže da *Bog ljubi 'veselog darivatelja'* (2Kor 9,7). Kad dodu doživotni zavjeti, super, veselo si, nema više odgojiteljice, gotovo je sa mnom... Ali nakon deset, petnaest, pedeset godina, imam li još uvijek radost jer sam dao sebe Gospodinu, dao zavjete Gospodinu, „*odustao od svega*“ što me do sada vezalo za ovaj svijet, da primim Gospodina? Je li mi Gospodin dosta? Ja sam tu često razočarao! Kad idem na isповijed, kad ispitujem svoju savjest – meni Bog nije dosta...!“

Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu ...

➤ Na završetku ovog bogatog dana, nakon večere, bilo je klanjanje pred Presvetim, nevezano, spontano. Svaka je mogla ostati koliko je mogla i htjela.

TREĆI DAN

SVETA MISA S NARODOM
nedjelja, 24. rujna 2023.

U nedjelju 24. rujna, nakon zajedničke Jutarnje i doručka, imale smo milost još jednom prošetati šumovitim puteljkom i napuniti pluća čistim, svježim zrakom. Bila je to prilika i za susret s tornjakom, koji svakom posjetitelju pruži šapu na pozdrav, a to ujedno znači da očekuje da ga barem kratko pomilujemo po glavi. Vidi se da mu godi svaki posjet.

Slijedila je sveta misa u samostanskoj crkvi sv. Ilike. Pomislice smo da ćemo biti same, budući da ovo nije župa, jedva se vidi u daljini koja kuća u čitavom tom prostranom podneblju Parka Prirode Blidinje. Međutim, ugodno smo se iznenadile kad je narod počeo dolaziti. Fra Josip nas je zamolio da mi stanemo na jednu stranu, naprijed, kako bi sav narod mogao stati u crkvu, tim više što je pomalo kišilo. Zaista, crkva je bila puna vjernika. Sestre su pjevale na misi koju je predslavio fra Josip u koncelebraciji s fra Petrom Krasićem. Svoju je propovijed usredotočio na Evandelje te nedjelje (Mt 20,1-16), gdje je bila riječ o radnicima koji su dolazili na posao u različito doba dana, a na kraju Gospodar je svima podijelio istu plaču. Osvrćući se na pročitanu Božju riječ, fra Josip je rekao:

Propovijed fra Josipa Vlašića na misi u nedjelju 24. rujna, Masna Luka

Evangelje nam, braće i sestre priča jednu slikovitu, konkretnu priču. Ovo evangelje želi nam govoriti o Bogu koji je drugačiji, koji postupa ne onako kako bi mi ljudi postupali. O Bogu koji daje istu plaču onima koji su radili ujutro od šest do šest navečer, kao i onima koji su radili od pet popodne do šest, dakle, samo sat vremena.

Bog ne gleda kao što gleda čovjek. Prvo čitanje kaže: Moje misli nisu vaše misli. Mi bismo moralizirali, mi bismo opažali, mi bismo se borili za pravednost, a Bog šakom i kapom dijeli. Mi tijesno mjerimo i to nas u odnosima ubi, a Bog dijeli obilato. Mi bismo kako je netko zaslužio, po našoj procjeni zaradio, a dobri Bog ne daje koliko je tko zaslužio, nego koliko mu je potrebno za život. Eto drugačijeg Boga, i eto izazova za naš svakodnevni život, za naše svakodnevne odnose, vježbati se ne našem, ljudskom mjerenu, nego vježbati se u velikodušnosti, da budemo što sličniji Bogu.

Dva su detalja ili dva izraza koji privlače pažnju i koji rogobore o nečem što nije dobro u našem mjerenu, u našem promatranju drugoga. **Prvi izraz je mrmljanje.** Kad su vidjeli kako gospodar postupa, kako je gospodar dobar, oni su počeli mrmljati jer su mislili da gospodar treba biti dobar na drugačiji način. Mi znamo da je mrmljanje bila jedna loša navika na putu iz egipatskog ropstva na putu u slobodu obećane

zemlje, kada su Izraelci, jer su se umorili hodajući, počeli mrmljati i protiv Bog i protiv njegova sluge Mojsija.

Mrmljanje, negodovanje, prigovaranje, žuganje, nezadovoljstvo očituje i u riječima, ali najčešće negdje duboko u nama, sebi u bradu. Kad u svemu nalaziš manu, kad ni s čim nisi zadovolian, k'o da ništa ne valja. I to mrmljanje, koje počinje tu (pоказuje u glavu, u srce) i baš razara

odnos s drugima i razara naš odnos s Bogom, eto, to je jedan otrov koji mi sami proizvodimo.

Kada gospodar razgovara s onima koji mrmljaju on im daje dijagnozu i zapravo im tumači gdje se to rađa mrmljanje. Kaže: *zar je oko twoje zlobno jer sam ja dobar. Drugi izraz je zlo oko.* Kad Isus već govori o onečišćavanju srca, o onečišćavanju čovjeka, kaže Židovima: *pa ne onečišćuje čovjeka ono što izvana ulazi u njega nego ono što iz čovjeka izlazi. To čovjeka onečišćuje.* I onda Isus nabraja: *ružne rijeći, psvoke, preljubi, zlo oko, to iz srca izlazi, zlo oko moga srca, i ono mene onečišćuje.*

Kakvo je to zlo oko? To je oko koje traži zlo i koje vidi zlo. *Zar je oko twoje zlo jer sam ja dobar; gleda dobrotu i u dobroti vidi zlo; ne da vidi zlo u smislu da razlikuje zlo od dobra, nego to zlo vidi zlo jer je specijalizirano za zlo, tako specijalizirano da je usmjereni na zlo, jedva čeka da vidi zlo i na neki način uživa u zlu u drugima,*

u svijetu. Tako se zamijeti da zlo uživa u zlu, da ono postane glavni predmet njegovog bavljenja. Možemo reći da je zlo oko ono koje je opsjednuto sa zlom i zlim. I kad ima obilje dobra, zlo će oko i u tom obilju pronaći makar trunku zla i bavit će se zlom i zlim. I uvijek će u svemu naći zlo, jer zlu oku treba zlo, ono je ovisno o zlu.

Mrmljanje i zlo oko. Teško je živjeti sa osobom koja ima zle oči, teško je živjeti s osobama koje mrmljaju. Kada imamo zlo oko i kada mrmljamo, mi ovaj svoj svijet ne činimo vrijednim, ljepšim, nego ga činimo ružnijim i ružnijim. Zato danas, kad Isus u svom govoru pred nas stavlja ova dva đavolska oružja – mrmljanje i zlo oko, – dobro je donijeti dobru odluku da ćemo ući u osobnu borbu za dobre oči, da ćemo se boriti za dobro oko, da moje oko bude dobro, da moje oči vide dobro, da traže dobro, da se raduju dobru i da dobro čuvaju. Ima zla, i bit će zla, dok je svijeta, ali ima

puno više dobra, i u nama samima, i u drugima i u svijetu. Jer zlo je takvo da i u sebi i u drugima i u svijetu traži zlo. Neka naša borba za bolji svijet počne u nama samima, odnosno u našoj borbi protiv mrmljanja koja prepoznaјemo u sebi, koje čujemo da izvire iz našeg srca. Neka naša borba za ljepši i bolji svijet počne za naše dobre oči koje dobro traže i dobro vide. Tako se svijet čini ljepšim, boljim mjestom za život. I tako se svijet spašava od zla. Počnimo od sebe. Amen. – zaključio je svoju propovijed fra Josip.

Na kraju mise

Na završetku svete mise, fra Josip je ukratko predstavio sestre nazočnim vjernicima, zahvalio je sestrama što su došle i za sve ono što čine u Crkvi i za Crkvu. Preporučio im se u molitve, a također je pozvao vjernike, koji su došli u velikom broju iz različitih mjesta Hrvatske i BiH, da i oni mole za sestre, „da Gospodin blagoslovni njihovu družbu, da u mladim djevojkama probudi klicu zvanja, da im se mlade djevojke, oduševljene Kristom, pridruže, a one koje su već pošle na taj put, da milošću Božjom pronađu snagu u svemu. Pa molimo zajedno, neka to bude naš dar njima“: Oče naš ...

Fra Josip na kraju susreta zahvaljuje i pozdravlja sestre

„Vi ćete se vratiti svojim kućama, vratit ćete se običnosti svoga života, ja vam se želim zahvaliti što ste bili tu s nama, što ste nam dali priliku da vas upoznamo ja i moja braća i osoblje koje tu radi. Hvala vam!“

Memorijalno Groblje mira

➤ U nedjelju 24. rujna, na povratku iz Masne Luke, bio je predviđen posjet memorijalnom *Groblju mira* na Bilima.

Svaka žrtva zaslužuje poštovanje i smiraj, dostojanstveno mjesto gdje će njezine kosti počivati u miru, barem i simbolično, a poglavito one kojih se više nam tko spomenuti. Takvo jedno mjesto počivališta žrtava Drugog svjetskog rata i porača jest memorijalni centar *Groblje mira* na Bilima u župi Goranici u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Povod i ohrabrenje za ovakav pothvat bila je i rezolucija Europskog parlamenta kojom se osuđuju svi totalitarni režimi, a od 2. travnja 2008. proglašen je i Dan sjećanja na žrtve staljinizma i nacional-socijalizma i komunizma. U završnom dijelu Rezolucije pozvani

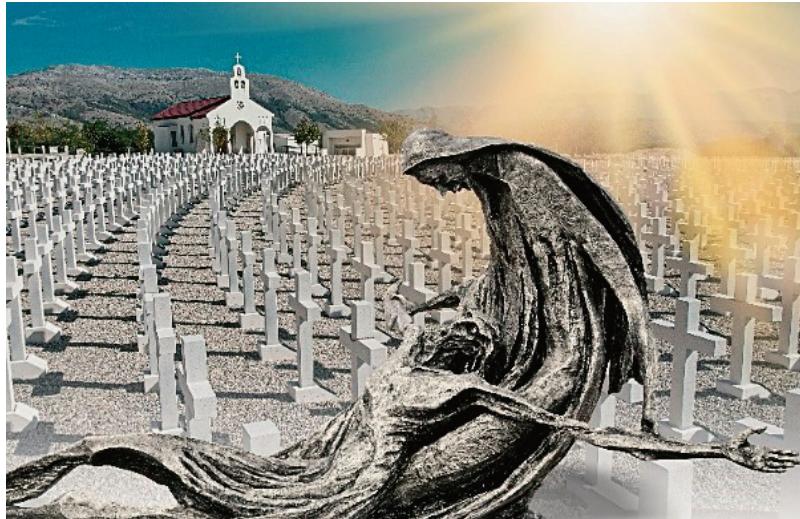
su parlamenti i vlade svih država članica EU, država kandidatkinja za EU kao i zemalja povezanih s Europskom unijom, na usvajanje i provedbu te Rezolucije. Glavni predlagatelji ustanovljenja Europskog dana sjećanja bili su Václav Havel i Joachim Gauck.

Realizacija memorijalnog *Groblja mira* na Bilima na tragu je provedbe te Rezolucije, kao i nadahnute željom za povijesnom istinom, kulturom sjećanja, čišćenjem pamćenja, oblikovanjem javnoga sjećanja te pomirbom i oprostom. Ovogodišnje (2023.) misno slavlje predslavio je biskup hercegovačkih biskupija Petar Pašić, koji je među ostalim rekao:

»Dokle god povijest počiva na neistinama i mitovima, na jednostranom pogledu na stvarnost, budućnost počiva na klimavima nogama. Kako bismo bili korak bliže istini, Europski je parlament 2008. godine donio rezoluciju kojom je pozvao sve svoje članice na obilježavanje Dana sjećanja na žrtve totalitarnih režima, komunizma, nacizma i fašizma.«

U sklopu tog prostranog ogradijenog prostora izgrađena je 2016. crkvica posvećena Svetom Josipu Radniku. Posvetio ju je tadašnji mjesni biskup Ratko Perić i od tada se tu redovito slavi sveta misa 1. svibnja i 23. kolovoza, na Europski dan sjećanja na žrtve

svih totalitarnih i autoritarnih režima. Groblje je organizirano u četiri polja: A, B, C i D, a križevi su poredani ukrug tako da su svi okrenuti prema središnjem velikom križu. Tu je i nekoliko popratnih objekata: kosturnica, informativni centar i toaleti. Već su zasađena i stabla breze, javora, čempresa te se može još širiti, piše Katolički tjednik Nedjelja ba.

Prostor za memorijalni centar, – kaže fra Miljenko Mića Stojić, povjerenik Komisije HBK i BK BiH za Hrvatski martirologij i vicepostulator Vicepostulature postupka mučeništva *Fra Leo Petrović i 65 subraće*, – osim svojom pristupačnošću i prostranošću, odabran je

i zbog povijesnog značaja. Naime, prilikom borbi za Široki Brijeg i Mostar – što su komunisti nazvali *Mostarska operacija* – ovdje su vođene velike bitke te je mnogo pobijenih. Za nekoliko dana u veljači 1945., koliko im je trebalo da pregaze Široki Brijeg i odu prema Mostaru, napravili su 330 većih i manjih stratišta i grobišta. Budući da je pobijeno mnogo civila, rodila se ideja da se na ovim prostorima napravi *Groblje mira*. Tako da je, rekli bismo, ovo krško tlo natopljeno krvlju. Dojam pojačava i pogled na gordu Čabulju koja kao da strogo, budnim okom, pazi ovo počivalište koje se nalazi na teritoriju župe Goranci.“

Ideju za projektiranje groblja i crkvice dala im je crkva Hrvatskih mučenika u Udbini. Nakon toga je ideja bila da se poveže i dio Domovinskog rata, posebno stradanja u gradu Vukovaru.

Na pitanje je li bilo onih koji su osporavali ovo mjesto pjeteta i protivili mu se, general Vrlić je odgovorio: „Mi stalno imamo podjele u društvu: imamo ovaj dio što ja zovem domoljubni koji ovo podržava na sve moguće načine, imamo i onaj dio ‘antifa’ koji pokušavaju ovo osporiti i kazati da smo mi neki fašisti, nacisti itd. Međutim, cijeli naš tim je mišljenja da svaka žrtva zaslužuje poštovanje.“ – poručio je.

Književnica Anita Martinac, dodala je kako je „nažalost, totalitarni komunistički režim godinama stvarao krivu sliku, odgojene su generacije i generacije koje su rasle uz krivu predodžbu. Završavanjem ovih popisa, jasnim predočenjem svakog imena i prezimena, s godinama stradanja, dat će se jednu potpuno drugu sliku. Činjenica je da je mnogo više žrtava koje su nastrandale nakon Drugog svjetskog rata. Zato uvijek naglašavamo i to porače jer, nažalost, svima je poznato što se dogodilo na Bleiburgu i u mjesecima poslije.“

Projektom memorijalnog *Groblja mira – Bile* predviđeno je da se svakoj hrvatskoj žrtvi Herceg Bosne, Bosne i Hercegovine podigne bijeli križ (računa se ukupno do 50 000 križeva), neovisno o tome gdje je osoba ubijena, nestala ili gdje je pokopana.

Jedinstveno groblje ne pravi razlike među žrtvama, nego otkida zaboravu istinu o zločinu koji su počinili totalitarni režimi, a kako je istaknuo biskup Palić: »Moralna je dužnost svih nas boriti se za istinu i očuvati spomen na ubijene.«

ZAVRŠETAK 10. DANÂ KONGREGACIJE

Evo nas opet u Lijepoj našoj, prepune dojmova o ljudima, prirodi, susretima, poticajnim riječima. Jedno je sigurno: nitko nije mogao ostati ravnodušan nakon svega onoga što smo vidjeli, čuli,

doživjeli. I ovaj put su nam ponuđene brojne prigode; pitanje je koliko ćemo ih iskoristiti.

I tako iz godinu u godinu, iz dana u dan Bog nam priprema nova iznenađenja, nove znakove

svoje blizine, upravo kao što progovara po proroku Hošei, na kojega se više puta osvrnuo i voditelj susreta, fra Josip Vlašić:

Hoš 2, 16, 21-23

Stoga ću je, evo, primamiti,
odvesti je u pustinju
i njenu progovorit' srcu...

²¹Zaručit ću te sebi dovjike;
zaručit ću te u pravdi i u pravu,
u nježnosti i u ljubavi;

²²zaručit ću te sebi u vjernosti
i ti ćeš spoznati Jahvu...

²³U onaj dan – riječ je Jahvina -
odazvat ću se nebesima,
a ona će se zemlji odazvati;...
zamilovat ću Nemilu,
Ne-narodu mom reći ću:
'Ti si narod moj'
a on će reći: 'Bože moj!'"

